

פרשת בראשית

יידע קין את אשתו ותהר ותלד את חנוך ויהי בונה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך (ד, יז)

כלי יקר : כל האוהב קניני האדמה כקין וחבריו לעולם הוא בונה והולך ולא יוכל לגמור בנינו וכל ימיו אין לו מנוחה רק נע ונד בארץ.

הם נפגשו מיד אחרי המלחמה. שניהם נושאים צלקות בגוף ובנפש, מיטלטלים בין זכרונות ילדות נעימים למחשבות מבעתות וסיוטי לילה בלתי נסבלים. מנסים להחליק על החבטות שבנשמה, לסייע לפצעים הגופניים והרוחניים להעלות גלד, לבנות בנין יציב על החורבות. חיים היה המבוגר מבין שניהם. אחרי הכל היה בגיל עשרים, גבוה וכחוש, שתי עיניו יוקדות בלהט של שאיפות. כשהפרידו אותו מאבא ומיתר בני המשפחה היה צעיר כמעט בשש שנים, וכבר אז גבוה מעבר לגילו האמיתי. כך הצליח לשרוד בשלב הראשון. אחר כך התגלגל מתופת אחת לאחרת, עדיין נער צעיר שמתקשה לעכל את מה שחולף עליו, ותמה על יכולתו לעמוד בכל הנוראות הללו ולהישאר בין החיים. הוא שם פעמיו לארץ ישראל מיד כשנקרתה בפניו ההזדמנות הראשונה.

הוא הסכים לכל עבודה מזדמנת. ידע שאינו יכול להתפנק. הוא חייב להתפשר אם ברצונו להתייצב על רגליו ולהמשיך את מה שנקטע. כך עלה בידו למצוא עבודה, ועם הזמן אפילו קורת גג סבירה. החדרון צר הממדים היה עבורו, בנסיבות ההן, דירה מרווחת. הוא עבד במשך שעות מרובות. התרועע עם מכרים חדשים – ישנים, ובין לבין היה מתגנב בלאט אל מקום הבילוי של כל פליט באותם ימים: לוחות המודעות ועליהם שמות אנשים המחפשים קרובים. לא היו לו ציפיות רבות. הוא התקשה להאמין שעוד יראה מישהו מהם. הוא היה הבכור במשפחה. כל האחרים היו ילדים צעירים. על הוריו שמע עדויות זוועה. אז למי הוא יכול לצפות? את מי הוא מחפש ברשימות? ובכל זאת, דחף פנימי לא התיר לו להימנע. אולי היה זה זיק של תקווה שביקש לשמר, אולי קשר אל העבר שנראה עתה כל כך לא מציאותי. הוא המשיך.

באחד הימים, בשעת ערב, עמד שם פעם נוספת. מבטו רפרף על פני השמות כמעט באילוץ כביכול, כדי לצאת ידי חובה. לפתע, נדמה היה לו שהוא מבחין בשם מוכר. הוא כיווץ את עיניו, לא. הוא לא טעה. שמו של שאול, אחיו הצעיר, היה רשום שם שחור על גבי לבן. איך ייתכן? שאול נשאר? ילד שהיה אז בגיל אחת עשרה. כיצד? הוא שב וחכך את עיניו. עם כל זה, למרות כל הספיקות וההיסוסים, החליט שעליו לברר במי מדובר, אולי זה בכל זאת אחיו?

שבוע לאחר מכן כבר היו בדירה שלו שני דיירים. הוא ושאול אחיו. שאול היה חלש. נפשו וגופו מיוסרים. בדרך פלא שרד את התקופה הקשה. עכשיו,

התקשה לשוב למעגל החיים הרגילים. חיים נטל אותו, כמובן מאליו, תחת חסותו. דאג לו, גונן עליו, התחלק עמו במעט שהיה לו, דאג להאכילו במאכלים מבריאם, עשה כל מה שניתן כדי לייצבו. הרגיש כל העת שהוא בשליחות, שהוא ממלא את התפקיד המוטל עליו. שאול התגבר.

מספר חודשים מאוחר יותר, כשעברו פעם שניהם ברחוב, חלפה במקום מכונית. בימים ההם לא היה זה חזיון שכיח. חיים הביט בה בהתעוררות. – "עוד תראה שתהיה לי מכונית..." לחש באוזניו של אחיו.

כששמע שאול שהוא מביע משאלת לב, הבין שחיים אינו מוותר על שאיפות. הוא יגיע בסופו של דבר למטרתו. אבל, שאול לא היה שותף לדעתו של אחיו. הוא חשב בליבו האם בשביל המטרה הזו השאיר אותו הבורא יתברך בחיים? הרי הבורא יתברך רוצה שנשתמש עם השאיפות הללו לעבדו בלבב שלם.

פרשת בראשית

הוא היה בטוח שגם הוריו הי"ד לא השתוקקו שיחתור למטרה כזו.

שאל רמז לאחיו שלא בשביל מכוניות האדם בא לעולם... אבל חיים התעלם מהמשפט. שאל שמר את הדברים בלבו. המתין לראות מה יהיה מקומה של 'המכונית הנכספת' בחייו של חיים, ועד כמה ישתעבד לה.

הזמן עשה את שלו. שניהם הקימו בתים והקיפידו להישאר קרובים. הם גרו בסמיכות ונפגשו לעתים קרובות. אף פעם לא שכחו שהם הנוותרים מכל המשפחה הגדולה. גם לאחר שנים חשו שהם נאחזים זה בזה כטובע הנתלה בקרש הצלה. אלא שכל אחד הלך בדרכו.

שאל התאמץ בכל יכולתו לבנות בית זהה לזה שנהרס בידי הצוררים. בית הוריו היה בית יהודי שורשי, כזה שהמשיך בגאון את מסורת הדורות שלפניו. אל המודל הזה שאף. כל פירור הנהגות מזיכרונות הילדות שלו בבית שגדל, שימש אבן יסוד בבית שבנה. ומכיוון שהעבר היה לוטה בערפל סמיך בגלל גילו הצעיר, ומה שחווה על בשרו בהמשך, בכל מקום שהיה עליו להחליט בעניינים של אורח חיים, היה נוהג לשוות בעיני רוחו כיצד היו הוריו נוהגים במקרה כזה? מה היתה דעתם של אבות אבותיו בבעיה, ולנהוג בהתאם.

חיים בחר לו דרך פשרנית יותר. גם בביתו היתה שמירת מצוות מלאה, אבל הרוח היתה מעט שונה. שאל הצר על הדבר. הוא נמנע מלדבר עמו ישירות על כך. כי ידע שחיים לא יקבל, ע"כ בחר בדרך עקיפה, ברמיזות. תמיד עמדו מול עיניו הימים הקשים שבהם נתמך על ידו ומנעו ממנו להרחיב את הדיבור על מה שאינו נושא חן בעיניו. חיים קלט את הרמזים ותירץ את דרכו: "תשמע, שאל, אני צריך לבסס את עצמי ואת משפחתי. אין לי רגע אחד פנוי. העבודה אוכלת כל חלקה טובה. אינני יכול להקדיש יותר ללימוד, לחינוך הילדים, להקפדה של מצוות גדולה יותר. אני עובד קשה כדי שיהיה להם טוב. בקרוב אגיע גם למכונית משלי. חכה, חכה, כשתהיה לי מכונית". סיים במבט חולם וצל של חיוך על השפתיים. שאל חשב בכעס על מכונית החלומות של אחיו. עבור שאל סימלה המכונית הזו את פירמידת השאיפות של חיים. בראש הפירמידה האישית שלו ניצבו ערכים שונים, ערכים רוחניים...

כמו בכל עניין אחר גם כאן התמיד חיים במאמציו להגשים את מאווייו. יום אחד הגיע אל שאל, מבט של אושר בעיניו, צרור מפתחות מצטלצל בידיו. יש לו מכונית. עדיין היה חריג למדי בנוף השכונתי. מעטים בלבד היו בעלי רכב ממונע באותה תקופה. שאל בתמימותו היה בטוח שמאותו יום יעשה חיים תפנית בדרכו וישקיע את מרצו ושאיפותיו בכיוון האמיתי. הרי הוא כבר הגיע לפסגת חלומותיו. "אולי נקבע ללמוד משהו ביחד בבית הכנסת השכונתי?" הציע לאחיו.

"אולי. נראה". התחמק מתשובה מבטיחה. הוא היה שרוי באופוריה, ושמחתו גרמה לו שלא לדחות את ההצעה על הסף. לתדהמתו של שאל התברר לו לאחר זמן קצר שהסיפוק היה זמני בלבד, כמו כל הדברים של העול הזה שקסמם הדמיוני פג מיד עם השגתם. חיים הסביר לו שיש לדאוג לתחזוקתו של האוטו. הוא גם לא נצחי. עם הזמן הוא מתיישן, וחייבים להחליפו. גם הדגמים משתנים. לא ניתן להישאר מיושן ולנוע כעבור שנים ברכב עתיק. - "אתה יודע, כל המעמד בחברה נקבע על פי הדגם שבו אתה נוהג".

"ומה עם הנשמה?" העז שאל להעיר - "אותה אין צורך לתחזק, לשפר, לשמור אותה חדשה?" הקשה.

חיים דמם לרגע. נותר מהורהר. משהו ברבדים פנימיים בלבו החל לרטוט, אבל רק לשניות ספורות.

פרשת בראשית

"הנשמה? כן אתה צודק. חכה. עוד מעט. עוד מספר חודשים, כשתהיה לי מכונית חדישה..."

שאל ניסה לרמוז לו, מה יקרה כשהיה לך מכונית חדשה. האם תעזוב את הכל ותתיישב ללמוד תורה? תסובב את הגלגל לאחור ותשנה את החיים שכבר חלפו? תתחיל את חיך מחדש? ואז פתאום יגמר המרדף אחרי הדגם החדש? אך חיים לדאבנו נותר בשלו. שקוע עד למעלה ראש בניסיון לבסס את מעמדו בחברה על פי דרכו, נותן פחות ופחות את דעתו על קניינים רוחניים ונצחיים.

כשהגיע חיים לגיל פרישה, חשב שאל שאליו עכשיו ניתן יהיה לנשום לרווחה. יש לו כבר מכונית יוקרתית וחדשה, הוא יכול לשבת במנוחה ולמלא את צקלוננו במה שנעדר ממנו כל השנים. חשב והתבדה. הוא החל לשוחח עמו בנושא והופתע מהתשובה.

"הכל נכון. פרנסת הילדים כבר איננה עלי, לי יש די מהגמלאות. אבל, אינני מוצא מנוחה. אני שואף למכונית אמריקנית, כזו שלא תשאיר אף עין ברחוב אדישה. חכה, כשתהיה לי מכונית אמריקנית..." שאל משך בכתפיו. ידע שאינו מסוגל להמשיך וללחוץ, על דברים שממילא לא ישאו פרי. הוא נותר בתהייתו, מנסה להשלים את המשפט שנותר פתוח. מה יהיה כשתהיה לחיים מכונית אמריקנית? הבית שלו כבר לא יהיה לעולם כמו בית אבא. אבל, מי יודע? אולי הוא מלא בכוונות טובות ומתעתד להשתמש בה לצורכי חסד ומצוות?

חיים המשיך במרוץ חסר המעצורים להגשים את המטרה שסימן לעצמו. למרות שכוחותיו לא היו כבעבר, לא הפסיק לעבוד. הרצון להראות לכולם את המכונית האמריקנית שלו הניע ביעילות את מרצו. הוא לא ויתר. אח, כשרק תהיה לו מכונית אמריקנית, הבטיח לכולם.

נזדמנו פעם שני האחים ביחד לבית הכנסת השכונתי. בין מנחה למעריב התיישבו ליד אחד השולחנות והחליפו מילים של התעניינות. שאל הביט באחיו בדאגה. הוא נראה לו עייף וסחוט. "נו, אולי הגיע הזמן לנוח קמעה? לנטוש את העבודה המייגעת?" ניסה.

חיים התעורר, בודאי. בודאי. כשרק תהיה לי מכונית אמריקנית", פלט מתוך שיגרה.

על השולחן שלידם היתה מונחת ערמה של עלונים שבועיים, שאל נטל אחד מהם תוך כדי דיבור, בלי משים, לידי. עיניו נתקלו בפסוק ששימש ככותרת הדברים: "חכם לב יקח מצוות". בהמשך הובא משלו של ה"חפץ - חיים" ז"ע, המספר על בן שהיה סמוך על שולחן אביו במשך שנים אחדות, כשביקש שיעשה עצמאי, נתן בידו סכום כסף גדול ושלח אותו ליריד כדי לרכוש סחורה.

הבן הזיל את כספו עבור כלי זהב שמצאו חן בעיניו ושטרות שהוצעו בפניו במחיר זול מאד וחזר לבית אביו מאושר. זה התבונן בסחורה וכעס. הכלים היו מחרס פשוט מצופה בזהב. לא שווים אפילו מאית מהסכום ששולם עבורם. השטרות היו מזויפים, וסיכנו את מחזיקם. כך גם מי שמקבל את קצבת שנותיו בעולם הזה ומשתמש בכלים שניתנו לו לרכוש קנייני הבל. - כלי חרס מצופים ושטרות מזויפים. מי שמנצל את השנים ואת הנתונים שבידיו ורוכש מלאי של מצוות ומעשים טובים, הוא ראוי להיקרא חכם. זה שנאמר בפסוק "חכם לב יקח מצוות".

עיניו של שאל שוטטו על פני השורות. המילים הללו כאילו נרשמו במיוחד עבור אחיו. הוא הושיט את הגיליון לאחיו שנתרצה ועיין בו. "מצוין", אישר חיים בסתמיות. "הכל יהיה שונה כשתהיה לי מכונית אמריקנית". מה עוד יכול היה שאל לעשות כדי לשכנע את אחיו? הוא הרים ידיים.

פרשת בראשית

בערבו של יום חמישי שגרתי ואפור, צלצל הטלפון בביתו של שאול. חיים היה על הקו. "מחר בצהריים זה אצלי!" בישר לו. ברגע הראשון לא קלט שאול במה מדובר. אבל, רגע קצר לאחר מכן ידע בדיוק למה הכוונה. המכונית!!! המכונית האמריקנית. זה שחיים חלם עליה במשך שנים. משאת חיוו תהיה מחר בצהריים אצלו.

"מחר אני מקבל את המפתחות!!" חזר חיים, נלהב.

בצהרי יום השישי החנה חיים את המכונית האמריקנית שלו בחניה של הבניין בו התגורר. הוא יצא ממנה בתחושת ניצחון, מניע את המפתח בהנאה. בדרך כבר הספיק למשוך תשומת לבם של מספר עוברים ושבים, ונפשו התעננה. הוא ליטף אותה במבטיו. סוף סוף הגשים את החלום. ביום ראשון הקרוב יציג אותה בפני בני המשפחה.

בליל שבת, בשעה מאוחרת, יללו הצופרים של מכוניות ההצלה ליד ביתו של חיים. הם שהו בביתו זמן מה, ולאחר מכן החישו אותו במהירות לבית החולים הקרוב במצב קשה. אף אחד לא שת לבו באותם רגעים למכונית המפוארת שניצבה בחניה ליד ביתו.

ביום ראשון הובילו את חיים לדרכו האחרונה. שאול אחיו עמד שם והמתין לצאת הלוויה, עיניו המצועעות בחנו את מודעת האבל העגומה. עכשיו, נותר רק הוא שריד מכל המשפחה הגדולה. הוא נשא את עיניו. לא הרחק ממנו חנתה בשלווה תהומית מכונית אמריקנית מפוארת. המכונית עליה עבד וחלם חיים. לבו בכה. הנה, המכונית כאן, וחיים שם... דמעות גדולות התגלגלו לאיטן על לחייו. הוא חש בכאב חד. בכה על חיים שטעה.

יותר מכל דאבה נפשו על סיומו המעשי של המשפט שהיה שגור על שפתיו של חיים: "כשתהיה לי מכונית אמריקנית"... אבל מה יש לו מזה, הוא באדמה והמכונית בחניה... מחכה ליורש העולם שיהנה מעמלו רב השנים של בעליו...

והמסר ברור לכולנו...

מקור: ניצוצות